

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

_____

“ ____ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності «Фінанси і кредит»

за темою:

Непряме оподаткування в Україні

Виконавець

студент фінансово-економічного факультету

Шищенко Ольга Віталіївна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник

к.е.н., ст. викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Мартинюк Ірина Василівна

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2016

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
Розділ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ	5
1.1. Історія виникнення непрямого оподаткування.....	5
1.2. Соціально-економічна сутність непрямих податків.....	10
1.3. Нормативно-правове регулювання непрямих податків.....	15
Висновки до розділу 1.....	23
Розділ 2 АНАЛІЗ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	25
2.1. Оцінювання ролі непрямих податків у формуванні доходів Зведеного бюджету України у 2010-2015 рр.	25
2.2. Аналіз фіскальної ефективності ПДВ в Україні протягом 2010-2015 рр.	37
2.3. Дослідження впливу непрямого оподаткування на фінансово-господарську діяльність Агрофірми-радгосп «Білозерський».....	43
Висновки до розділу 2.....	56
Розділ 3 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ	59
3.1. Зарубіжний досвід справляння непрямих податків та можливості його використання у вітчизняній практиці.....	59
3.2. Удосконалення елементів та механізму справляння непрямих податків.....	63
Висновки до розділу 3.....	71
ВИСНОВКИ	74
Список використаних джерел	77
Додатки.....	82

ВСТУП

Актуальність теми. Сьогодні непрямі податки, а саме податок на додану вартість, акцизний податок та мито, є ефективними інструментами регулювання суспільного виробництва. Податкові надходження, у тому числі від непрямих податків, виконують важливу роль у наповненні Зведеного бюджету України.

Нині непряме оподаткування є важливим засобом впливу і на економіку держави в цілому, і на діяльність підприємств, і на обсяги споживання населення. Вдосконалення системи непрямих оподаткування покликане покращити функціонування національної економіки, створити надійну основу для розвитку підприємництва і виробництва та сприяти отриманню стабільних надходжень до бюджету з метою реалізації загальнодержавних завдань. У контексті проголошеного принципу податкової політики – посилення стимулюючої та регулюючої функції оподаткування, роль непрямих податків є надзвичайно вагомою.

Теоретичні і практичні аспекти непрямих оподаткування та його ефективності вивчали як зарубіжні, так і вітчизняні науковці, а саме: К. Макконнелл, С. Брю, А. Соколовська, В. Федосов, Ю. Іванов, Г. Бех, І. Майбуров.

Метою випускної роботи є розкриття соціально-економічного і фіскального значення непрямих податків та визначення напрямів удосконалення непрямих оподаткування в Україні.

Завданнями випускної роботи є:

- а) дослідити історію виникнення непрямих оподаткування;
- б) визначити соціально-економічну сутність непрямих податків, зокрема податку на додану вартість, акцизного податку і мита, та їх нормативно-правове регулювання;
- в) здійснити оцінку фіскальної та регулятивної ефективності непрямих оподаткування в Україні;
- г) проаналізувати ПДВ як основний бюджетоутворюючий податок;

д) оцінити податкове навантаження непрямих податків на Агрофірму-радгосп «Білозерський»;

е) розглянути зарубіжний досвід непрямого оподаткування та можливості його адаптації в Україні;

ж) запропонувати шляхи вдосконалення елементів та механізму справляння непрямих податків.

Об'єкт дослідження – процес справляння непрямих податків та їх ефективність.

Предмет дослідження – економічні відносини, що виникають під час справляння непрямих податків.

При проведенні дослідження у випускній роботі було використано наступні методи: аналіз (для розуміння сутності непрямих податків було проаналізовано їх основні види, розміри ставок і механізми стягнення) і синтез, конкретизація, аргументація, порівняння (знаходження недоліків та переваг специфічних і універсальних акцизів, спільних і відмінних рис податку на додану вартість й акцизного податку), класифікація (поділ та групування об'єктів оподаткування, ставок податків), метод статистичної обробки економічної інформації (проаналізовано фіскальну та регулятивну ефективність непрямого оподаткування в Україні у динаміці за 2010-2015 рр. і вплив непрямих податків на фінансово-господарську діяльність Агрофірми-радгосп «Білозерський») та метод узагальнення, за допомогою якого було зроблено загальні висновки.

Основними інформаційними джерелами для розкриття теми випускної роботи є Податковий [5] і Митний [16] кодекси України, статистична інформація з веб-порталу Міністерства фінансів [23], Державної служби статистики України [24], Державної казначейської служби України [25], Державної фіскальної служби [26], наукові статті і публікації, зокрема в журналах «Економіка України», «Економічний простір» та «Інноваційна економіка», інтернет-ресурси.

Структура та обсяг випускної роботи. Випускна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, що налічує 54 найменування і 11 додатків.

Обсяг основного змісту роботи складає 81 сторінку.

ВИСНОВКИ

Сьогодні в Україні стягуються акцизи і мито. ПДВ є універсальним акцизом, а акцизний податок – специфічним. За економічним змістом об'єкта оподаткування ці податки належать до групи податків на споживання.

Для визначення ролі непрямих податків у формуванні доходів Зведеного бюджету України протягом 2010-2015 рр. у роботі було проведено аналіз:

- а) структури доходів Зведеного бюджету України;
- б) динаміки надходжень податку на додану вартість, акцизного податку, ввізного і вивізного мита до Зведеного бюджету України;
- в) темпів росту в доходах Зведеного бюджету України і виконання плану надходжень непрямих податків;
- г) питомої ваги непрямих податків в доходах як Зведеного, так і Державного бюджетів України;
- д) динаміки структури непрямих податків.

Сума непрямих податків в доходах держави є досить вагомою, що свідчить про соціальну спрямованість бюджету, переважання податків на споживання і малу частку реальної економіки, тобто підприємств виробництва товарів і послуг. Це все призводить до високого рівня тінізації економіки і ухилення від сплати податків.

Питома вага непрямих податків у складі податкових надходжень Зведеного бюджету України стабільно протягом 2010-2015 рр. залишається більшою, ніж прямих податків, і у 2015 р. склала максимальне значення – 57%.

У структурі непрямих податків в обсягах, які надійшли до Зведеного бюджету України в 2015 р., найбільшу питому вагу займає ПДВ – 61,6%, що вказує на його переважання серед інших непрямих податків.

Оскільки, ПДВ є одним з основних джерел доходів держави, у роботі було проведено поглиблений аналіз його фіскальної ефективності, шляхом визначення таких показників, як: питома вага ПДВ у доходах Зведеного і Державного бюджетів, податкових надходженнях, у обсягах ВВП та імпорту товарів і послуг тощо.

Питома вага ПДВ у макропоказниках за останні п'ять років засвідчує, що попри певні негативні чинники, які знижують його фіскальну ефективність, ПДВ формує значну частку доходів Зведеного бюджету України та всіх податкових надходжень зокрема. Велика частка податку на додану вартість у ВВП України відображає його суттєвий вплив на систему перерозподілу національного доходу. Ставка ПДВ в Україні є порівняно високою, що також підвищує його фіскальну роль.

До чинників, які впливають на фіскальну ефективність ПДВ, належать: рівень податкової ставки; сальдо експортно-імпортних операцій, здатне звужувати чи розширювати податкову базу; обсяг податкових пільг; сума недоїмки, що безпосередньо впливає на величину податкових надходжень, механізми обчислення і стягнення податку.

Також, у роботі було досліджено вплив непрямого оподаткування на фінансово-господарську діяльність Агрофірми-радгосп «Білозерський» протягом 2010-2015 рр. Питома вага непрямих податків, сплачених до бюджету аналізованим підприємством у 2015 р. становила 49,2%, зокрема: частка ПДВ – 43,4% і акцизного податку – 5,8%. Тобто, непрямі податки складають майже половину всіх податкових зобов'язань КП Агрофірми-радгосп «Білозерський» і мають значний вплив на його фінансово-господарську діяльність.

Протягом всього аналізованого періоду обсяги ПДВ, які акумулювались на спецрахунку підприємства, набагато перевищували ті, що сплачувались до бюджету. Кошти на спецрахунку використовуються підприємством головним чином на придбання: основних фондів (техніки) з метою їх використання у виробництві сільськогосподарської продукції, запчастин та паливно-мастильних матеріалів, а також засобів захисту рослин і добрив. Податкове навантаження непрямих податків по відношенню до доходу підприємства за останні шість років коливається в межах 10 %.

Оскільки Україна обрала вектор соціального і економічного розвитку на євроінтеграцію, то необхідно поступово гармонізувати систему непрямого оподаткування до вимог Європейського Союзу.

Концептуальними напрямками вдосконалення ПДВ з урахуванням досвіду ЄС, мають бути такі:

- а) подальше реформування законодавства у сфері ПДВ та остаточна його адаптація до вимог ЄС;
- б) забезпечення повного і своєчасного відшкодування ПДВ та створення умов для недопущення нових боргів;
- в) удосконалення процесів адміністрування ПДВ та ліквідація неефективних пільг з ПДВ;
- г) запровадження диференційованих ставок ПДВ (залежно від поділу товарів на товари першої необхідності і товари розкоші, в основу якої покладений принцип соціальної значущості товарів та послуг).

Враховуючи проблеми механізму стягнення та адміністрування акцизного податку і необхідність підвищення рівня його адаптації до вимог ЄС, удосконалення повинно здійснюватися в таких напрямках:

- а) підвищення рівня адаптації вітчизняного законодавства у сфері акцизного податку до законодавства ЄС;
- б) запровадження ефективної системи акцизних складів, з наданням ним усіх ознак, які притаманні практиці європейських країн;
- в) посилення технічних вимог і методів контролю за виробництвом та обігом спирту етилового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пива;
- г) створення системи ефективного контролю за зовнішньоекономічними операціями з підакцизною продукцією.

Пріоритетними напрямками вдосконалення процесу адміністрування митних платежів є:

- а) розробка системи контролю оцінки митної вартості товарів, їх правильної класифікації та визначення країни походження товарів;
- б) повномасштабне впровадження електронного декларування;
- в) спрощення процедур, необхідних для митного оформлення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубовик О. Ю. Теоретичні основи оподаткування / О. Ю. Дубовик // Податкова система: навчальний посібник / за ред. В. Г. Баранової. – Одеса: ВМВ, 2014. – 344 с.
2. Соколовська А. М. Податкова система держави: теорія і практика становлення / А.М. Соколовська. – К.: Знання-прес, 2004. – 454 с.
3. Сотніченко О.А. Непрямі податки та їх участь у регулюванні товарообороту країни /О.А.Сотніченко //Інвестиції: практика та досвід. –2012. –№3. – с.55-57.
4. Майбуров І.А. Теорія оподаткування. Продвинутий курс: посібник для магістрів / І.А.Майбуров, А.М.Соколовська. – М.: ЮНІТІ-ДАНА,2011. – 591 с.
5. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI / Верховна Рада України / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
6. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів / Сміт А. – М.: Соцекгіз, 1992. – 782 с.
7. Юрій С.І. Фінанси: підручник / С. І. Юрій, В. М. Федосов. – К: Знання, 2008. – 611 с.
8. Іванов Ю.Б. Податкова система: підручник / Ю.Б. Іванов, А.І. Крисоватий, О.М. Десятнюк. – К: Атіка, 2006. – 920 с.
9. Лондар С. Л. Фінанси: навч. посіб. / С.Л. Лондар, О.В. Тимошенко. –Вінниця: Нова Книга, 2009. – 384 с.
10. Майбуров І.А. Податкові реформи. Теорія і практика: монографія / І.А. Майбуров, Ю. Б. Іванов. – М.: ЮНІТІ-ДАНА, 2010. – 463 с.
11. Педь І.В. Непрямі податки в податковій системі України: навчальний посібник / І.В. Педь. – К.: Знання, 2008. – 348 с.
12. Кучерявенко М.П. Курс податкового права: в 6 т. Т. 3. Вчення про податок / М.П. Кучерявенко. – Х. : Легас; Право, 2005. – 600 с.
13. Федосов В.М. Бюджетна система: підручник / В.М. Федосов, С.І. Юрій. – К.: Центр учбової літератури; Тернопіль: Економічна думка, 2012. – 871 с.

14. Бех Г.В. Податкове право: навчальний посібник / Г.В. Бех, О.О. Дмитрик, Д.А. Кобильнік та ін.; за ред. проф. М.П. Кучерявенка. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 400 с.
15. Бандурко О.М. Податкове право: навчальний посібник / О.М. Бандурко, В.Д. Понікаров, С.М. Попов. – К. : Центр учбової літератури, 2012. – 312 с.
16. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI / Верховна Рада України / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>
17. Горин В. Проблеми підвищення фіскальної ефективності податку на додану вартість / В. Горин // Галицький економічний вісник. – 2013. – №2(41). – с. 118–126.
18. Новіков М.А. Порівняльний аналіз методик визначення податкового навантаження та шляхи їх удосконалення / М.А. Новіков // Сталий розвиток економіки. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2011. – № 7. – с. 284. Режим доступу до журн.: http://unier.km.ua/upload-files/_7_2011.pdf
19. Іванов Ю. Б. Податкова політика: теорія, методологія, інструментарій / Ю. Б. Іванов, І. А. Майбуров, Г. О. Агарков, В. П. Вишневський. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2010. – 488 с.
20. Наказ ДФС України "Про затвердження методичних рекомендацій щодо складання плану-графіка проведення документальних планових перевірок суб'єктів господарювання" від 27.06.2012 р., № 553. – Режим доступу: <http://www.profiwins.com.ua/uk/letters-and-orders/gna/3964-553.html>
21. Малишкін О.І. Облік і аудит податків в Україні: теорія, методологія, практика навчально-практичний посібник / О.І. Малишкін. – К.: Центр учбової літератури, 2013. – 376 с.
22. Тищенко О. М. Визначення податкового навантаження на підприємства коксохімічної промисловості / О. М. Тищенко, А. О. Єніна-Березовська // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://fkd.khibs.edu.ua/pdf/2011_1/37.pdf
23. Міністерство фінансів України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>.
24. Державна служба статистики України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua/.

25. Веб-портал Державної казначейської служби України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: treasury.gov.ua/.

26. Офіційний портал Державної фіскальної служби України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>.

27. Довідники пільг, наданих чинним законодавством по сплаті податків, зборів, інших обов'язкових платежів / [Електронний ресурс] / сайт Державної фіскальної служби – Режим доступу до ресурсу : <http://sfs.gov.ua/dovidniki--reestri--perelik/dovidniki-/54005.html>.

28. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI / Верховна Рада України / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.

29. Закон України «Про митний тариф України» від 19.09.2013 № 584-VII / Верховна Рада України / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.

30. Офіційне інтернет представництво Національного банку України / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/>.

31. Ситаш Т.Д. Непрямі податки в податковій системі України / Т.Д. Ситаш // Економічний форум. – 2015. – №2. – с.51.

32. Офіційний сайт ОЕСР / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oecd.org/>.

33. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР / Верховна Рада України / [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/>.

34. Офіційний сайт Інституту бюджету та соціально-економічних досліджень / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ibser.org.ua/>.

35. Макконнелл К.Р. Экономикс. 18-е издание / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю, Ш. М. Флинн // Москва: Инфра-м, 2011. - 1010 с.

36. Братушка, Е. С. Генеза податку на додану вартість в Україні та світі / Е. С. Братушка, Є. В. Кононець // Ефективна економіка. – 2014. - №4.

37. Пухальський В. В. Сучасний стан оподаткування ПДВ операцій у сфері ЗЕД та напрямки його удосконалення / В.В. Пухальський // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. - №4, Т.2. – с. 98-103.

38. Прокопчук О. Т. Тенденції та перспективи розвитку непрямого оподаткування в Україні / О.Т. Прокопчук, Ю.В. Улянич // Збірник наукових праць "Сучасні питання економіки і права". – 2014. - №1. – 127 с.

39. Парнюк В. Регулююча функція податку на додану вартість / В. Парнюк // Економіка України. – 2007. - №6. – с. 4-16.

40. Добрик Л. О. ПДВ в Україні: проблеми адміністрування та напрями удосконалення / Л. О. Добрик, А. А. Літовченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. - № 14. – с.34-36.

41. Гончаренко И. Система налогов в США / И. Гончаренко // Актуальные вопросы административного и финансового права. – М.: МГИМО-Университет, 2006.

42. Цимбалюк І. Тенденції розвитку податкової системи Великобританії / І. Цимбалюк, О. Цуз // Наукові записки Нац. ун-ту «Острозька академія». – 2011. – № 17. – с. 169–176.

43. Годз О. Напрями вдосконалення законодавчого регулювання ПДВ в Україні у контексті євроінтеграції. / О. Годз // Віче. – 2014. - №10. – с. 18-20.

44. Жукевич О. М. Актуальні проблеми застосування ПДВ в Україні / О. М. Жукевич // Економічний простір. – 2009. – № 22/2. – С. 258–264.

45. Покоłodна О. В. Необхідність реформування ПДВ в Україні / О. В. Прокоłodна, Т. В. Макаренко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. – № 29. – С. 277–279.

46. Аналітична записка “Напрями та механізми підвищення фіскальної та регулятивної ефективності ПДВ” [Електронний ресурс] / Національний інститут стратегічних досліджень при Президентові України – Режим доступу до ресурсу : <http://www.niss.gov.ua/articles/247/>.

47. Пільги – ахіллесова п'ята ПДВ? [Електронний ресурс] // Економічна правда. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua>.

48. Офіційна статистика Організації Об'єднаних Націй [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.unian.ua/society/1067370>.

49. Макаренко В. В. Напрями вдосконалення адміністрування акцизного збору в Україні / В. В. Макаренко // Інноваційна економіка. – 2010. – № 2. – С. 252–256.

50. Воронова К. Кількість необхідних для митного оформлення документів буде зменшено / К. Воронова // Митниця. – 2011. – № 5(78).

51. Оборотно-сальдові відомості КП Агрофірми-радгосп «Білозерський» по рахункам 64, 651, 652 за 2010-2015 рр..

52. Фінансова звітність «Звіт про фінансові результати» КП Агрофірми-радгосп «Білозерський» за 2010-2015 рр.

53. Worldwide VAT, GST and Sales tax guide 2014 // Ernst and Young. –2014. – P. 279–292.

54. Юрченко О. В. Податок на додану вартість: аналіз податкової реформи 2016 року / О.В. Юрченко / Науково-практичний журнал «Бухгалтерський облік і аудит». – 2015. - № 12. – с. 18-25.